

یادداشت

انزامات گفت وگو برای حل جالش‌ها

ناصر قوامی

نماینده مجلس ششم

اجرای برخی سیاست‌های اقتصادی در شرایطی که مردم به علت تحریم‌ها زیر فشار قرار داشتند؛ یکی از دلایل مشکلات پیش آمده برای جامعه است. حال اما برخی مسئولین اعلام کرده‌اند که حاضر به شنیدن سخن معترضان هستند. سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا قشر خاصی نسبت به شرایط کشور نقد دارد و آن قشر را می‌شناسید که قصد گفت وگو با آن را دارید؟ امروز قشر دانشجو، بازاری کارگر، کارمند همه و همه نظرانی را در ارتباط با شرایط فعلی دارند که لازم است با آنها گفت‌وگو صورت گیرد. از سوی دیگر یک گروه سیاسی در کشور که پرچم گفت‌وگو را در دست داشته، مورد بی‌مهری قرار گرفته است. اکنون افرادی در سمت‌های مختلف قرار دارند که اساساً با اصلاح‌طلبان هیچ‌گونه ارتباطی ندارند که بخواهند به عنوان نماینده بخشی از جامعه با آنها گفت‌وگو کنند. اینجااست که این سوال به وجود می‌آید که اگر پرچم گفت‌وگو را در دست گرفته‌اید، اکنون قرار است با چه گروه، حزب و چه بخشی از مردم اقدام به گفت‌وگو کنید؟ از سوی دیگر احزاب نیز به علت برخی محدودیت‌ها نتوانسته‌اند به جایگاه و پایگاه واقعی خود در جامعه دست یابند که بتوان به عنوان نماینده بخشی از جامعه با اعضای آن گفت‌وگو کرد. امروز شهروندان در کشور درخواست‌هایی از دولت دارند که بخشی از آن قانونی است و این درخواست‌ها باید از سوی دولتمردان به رسمیت شناخته شود. مشکلات اقتصادی امروز در جامعه بیش از گذشته جدی شده است و این مشکلات چیزی نیست که بتوان ظرف یکسال وی‌اشش ماه آن را بهبود داد. بلکه برخی اقلام مصرفی و خوراکی که به صورت روزانه مورد استفاده مردم قرار می‌گیرد نیز چندین برابر شده است. این موارد در هر صورت به مشکلات برای مردم خواهد افزود. روزگاری هاشمی رفسنجانی که از خدمتگزاران نظام و انقلاب بود؛ مورد بی‌مهری قرار گرفت. همچنین آقای لاریجانی که سال‌ها رئیس مجلس بود و در نهادهای انقلابی حضور داشت، ردصلاحتی شد. این موارد نشان دهنده آن است که در ابتدا باید مبانی گفت‌وگو را ایجاد کرد. امروز بسیاری از افرادی که مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند باید شرایط برای آنها به گونه‌ای فراهم شود که از سوی مردم سخن گفته و پاسخ در یافت کنند. در این صورت شعار گفت‌وگو پاسخی مناسب دریافت خواهد کرد.

چهار

معاون حقوقی قوه قضائیه:

آرمان ملی: معاون حقوقی قوه قضائیه گفت: هم‌اکنون ۲۵۰۰ عنوان مجرم‌مانده از قانون حذف می‌شود عنوان آن از جمله مواردی که مجازات نقدی یا تحمل حبس کمتر از یک‌سال برای آن در نظر گرفته شده‌است، تخلف‌انگاری شده‌است. حجت‌الاسلام والمسلمین قدرتی در سفر به استان خوزستان و شرکت در جمع اعضای شورای قضائی این استان، اظهار کرد: یکی از سیاست‌های عمده قوه قضائیه، کاهش جمعیت کیفری است که در سیاست‌های کلی مطرح شده از سوی مقام معظم رهبری نیز مورد تأکید قرار گرفته است. وی افزود: به‌طور مثال پس از تصویب قانون جدید، مواردی همچون اعسار، رانندگی منجر به جرح، بسیاری از پرونده‌های مربوط به ثبت اسناد و املاک، دیگر جرم نیست و از ورود پرونده‌های متعدد در دادگستری‌ها پیشگیری می‌شود. معاون حقوقی قوه قضائیه گفت: هم‌اکنون ۲ هزار و ۵۰۰ عنوان مجرم‌مانده در کشور داریم که با اصلاح قانون، ۴۰۰ عنوان آن از جمله مواردی که مجازات نقدی یا تحمل حبس کمتر از یک‌سال برای آن در نظر گرفته شده است، تخلف‌انگاری شده است. قدرتی با بیان اینکه هماهنگی خوبی میان قوه قضائیه و مجلس وجود دارد، گفت: با اشرافی که قوه قضائیه بر مشکلات دارد و اقداتی که طی یکسال گذشته صورت گرفته، امیدواریم با تصویب لایحه قضازدایی شاهد اتفاقات مثبت در استان باشیم. وی از اعضای شورای قضائی خواست تا پیشنهادات و راهکارهای خود را در خصوص سایر عناوین مجرم‌مانه‌ای مدنظر دارند، به آن معاونت ارائه کنند. معاون حقوقی قوه قضائیه همچنین بر کاهش اطلاع‌داری همراه با دقت و اتقان آراء، تکريم ارباب رجوع و سرکشی به رکنی از حل مشکلات مددجویان تأکید کرد.

نکته

مجتبی توانگر مطرح کرد:

بیمه پرتقوی سهامداران خرد گامی برای اطمینان بخشی در بازار بورس

آرمان ملی: عضو ناظر مجلس در شورای عالی بورس و اوراق بهادار ضمن تبیین شرایط امروز بازار بورس گفت که تصمیماتی همچون بیمه دارایی‌ها و پورتقوی (۱) سهامداران خرد بیشتر جنبه کاهش ریسک و اطمینان بخشی دارد البته که باید با در نظر گرفتن متغیرهایی همچون کاهش نرخ بهره در جهت افزایش اقبال برای خرید سهام حرکت کرد. مجتبی توانگر در ارزیابی از وضعیت فعلی بازار بورس اظهار کرد: وضعیت فعلی بورس از دو جنبه قابل بررسی است؛ یکی متغیرهای اقتصاد جهانی مانند نرخ بهره و تورم که در اقتصادهای پیشرو افزایشی است و دوم نرخ کامودیتی‌ها که در ماه‌های اخیر کاهش یافته است. رئیس کمیته اقتصاد دیجیتال مجلس ادامه داد: علاوه بر متغیرهای جهانی، نرخ سپرده‌های بانکی افزایش پیدا کرده و به تبع آن نرخ اوراق و اسناد خزانه هم زیاد شده که باعث کاهش اقبال به سهام شده است. توانگر درباره اینکه آیا همچنان بازار سهام ارزنده است گفت: در صنایع پیشرو با فرض ثبات سایر شرایط رقابتی، همچنان قیمت‌های فعلی ارزندگی دارد. این عضو کمیسیون اقتصادی مجلس درباره تصمیمات اخیر دولت و شورای عالی بورس برای بیمه دارایی‌ها و پورتقوی سهامداران خرد و تأثیر آن در رونق بازار بورس بیان کرد: این تصمیمات بیشتر جنبه کاهش ریسک و اطمینان بخشی دارد اما باید متغیرهای اصلی مثل نرخ بهره کاهش پیدا کرده تا اقبال به خرید سهام افزایش یابد.

احمد مازنی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

قبل از گفت وگو با معترضان

باید در درون حاکمیت

گفت وگو شکل بگیرد

نمی‌توان با پدیده اینترنت برخورد سلبی کرد

دغدغه‌های نسل جدید و اینترنت یک پدیده جهانی است

برای نسل جدید دوران قبل از اینترنت قابل درک نیست

هیچ چشم‌انداز روشنی درباره برجام وجود ندارد

«آرمان ملی»- احسان انصاری: «برخی با طرح‌هایی مانند طرح صیانت به دنبال محدود کردن اینترنت و فضای مجازی هستند. این در حالی است که این رویکرد بر خلاف قانون اساسی است. من معتقدم ما علاوه بر اینکه باید با نسل جدید گفت وگو کنیم باید در بین گروه‌های مرجع فکری و سیاسی نیز در جامعه گفت وگو به وجود بیاید. این گفت‌وگو نیز قبل از اینکه بین حاکمیت و معترضان شکل بگیرد باید درون حاکمیت شکل بگیرد که مشخص کند قرار است کشور در چه مسیری حرکت کند». جملات ذکر شده سخنان حجت‌الاسلام احمد مازنی، نماینده سابق مجلس و فعال سیاسی اصلاح طلب در گفت وگو با «آرمان ملی» است. مازنی در این گفت وگو به مهم‌ترین چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی کشور اشاره می‌کند. در ادامه ما حاصل این گفت وگورامی خوانید.

تحلیل و ارزیابی شما از ریشه‌ها و دلایل اعتراضات

اخیر در کشور چیست؟ چرا اتفاقات به شکلی رقم خورد که شاهد وقایع ناگوارى در هفته‌های اخیر در کشور بوده‌ایم؟

حوادث اخیر از درگذشت خانم

امینی شروع شد. در چنین شرایطی عامل بروز حوادث اخیر را باید این اتفاق در نظر گرفت. با این وجود اگر به صورت ریشه‌ای به ماجرا نگاه کنیم باید به دنبال این باشیم که چه عواملی باعث شده که با یک اتفاق زمینه اعتراضات اخیر در کشور شکل بگیرد. در واقع درگذشت خانم امینی تنها زمینه بروز این اعتراضات را به وجود آورده و مسائل دیگری نقش تعیین کننده داشته است. نشانه این موضوع نیز این است که در جریان اعتراضات اخیر در کشور مطالبات مختلفی مطرح شد که بسیاری از آنها ارتباطی به درگذشت خانم امینی نداشت و بلکه مطالبات دیگری بود.

اگر مطالبات و شعارها تنها درباره درگذشت خانم امینی بودند این امکان وجود داشت که مرگ خانم امینی را دلیل اصلی اعتراضات قلمداد کنیم. این در حالی است که رفتار و شعارهایی که در اعتراضات اخیر مطرح می‌دهد که نگاه عمیق‌تری به مسائل کشور دارند. برای پیدا کردن دلایل اصلی اعتراضات اخیر باید گذشته را واکاوی کنیم. نزدیک‌ترین اتفاقی که از جمله دلایل اتفاقات اخیر بود برگزاری انتخابات بدون رقیب ریاست جمهوری در سال ۱۴۰۰ بود. در این انتخابات بسیاری از دیدگاه‌ها و طیف‌های فکری نماینده‌ای در انتخابات نداشتند. این وضعیت در انتخابات مجلس در سال ۱۳۹۸ نیز رخ داده بوده. در چنین شرایطی بود که میزان مشارکت در انتخابات نسبت به انتخابات گذشته کاهش یافت. در چنین شرایطی نیز آقای رئیسی وعده‌هایی به مردم دادند و انتظار نیز این بود که با توجه به حمایت و هماهنگی سایر دستگاه‌های حاکمیتی از دولت سیزدهم، امکان تحقق این وعده‌ها وجود داشته باشد. با این وجود این اتفاق نیز رخ نداد و دولت در تحقق وعده‌هایی که به مردم دادند تاکنون موفق نبوده است.

عدم تحقق وعده‌های رئیس جمهور به چه میزان در شکل گیری اعتراضات اخیر تأثیر گذار بوده است؟

کسانی که به آقای رئیسی رأی داده بودند و کسانی که به ایشان رأی نداده بودند همه منتظر بودند که دولت جدید مشکلات مردم را حل کند. این در حالی است که در عمل چنین اتفاقی رخ نداد. آقای رئیسی در طول رقابت‌های انتخاباتی به مردم وعده رفا دادند اما در عمل سیاست‌هایی در پیش گرفته شد که گرانی بیشتری برای مردم به همراه داشت. از سوی دیگر آقای رئیسی عنوان کردند که گشت ارشاد را برای مدیران راه‌اندازی خواهند کرد. این در حالی است که در عمل چنین اتفاقی رخ نداد و گشت ارشاد همچنان به روال سابق و با برخی به خوردن‌های نامناسبی که در فضای مجازی نیز انعکاس پیدا می کرد به کار خود ادامه داد. ایشان در رقابت‌های انتخاباتی وعده کاهش تورم را داده بودند در حالی که میزان

تورم در دولت سیزدهم روند صعودی پیدا کرد. وعده دیگر دولت افزایش ارزش پول ملی بود که در نهایت چنین اتفاقی رخ نداد. رئیس‌جمهور وعده داده بودند که توافقی بهتر از برجام با کشورهای غربی خواهند کرد که عزت جمهوری اسلامی حفظ شود. این در حالی است که دولت

هنوز نتوانسته با کشورهای خارجی توافق کند و هیچ چشم‌انداز روشنی درباره برجام در کشور وجود ندارد و تحریم‌ها همچنان به قوت خود باقی است و بلکه در برخی زمینه‌ها بیشتر نیز شده است. در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی نیز وعده‌هایی به مردم داده شد که برخی از این وعده‌ها تا کنون محقق نشده است. مشکلات اقتصادی مردم به اندازه‌ای تشدید شده بود که می‌توان یکی از دلایل اعتراضات مردم نه اغتشاشگران را اقتصادی دانست. این در حالی است که به تازگی میزان خط فقر در کشور حدود ۱۸ میلیون در نظر گرفته شده است که اگر این رقم صحیح باشد و

آن را معیار قرار بدهیم باید عنوان کرد که در شرایط کنونی اغلب مردم کشور زیر خط فقر زندگی می‌کنند. اتفاق دومی که به دلیل عدم تحقق وعده‌های دولت صورت گرفت این بود که مردم اعتماد خود را نسبت به عملکرد مدیران جامعه از دست بدهند و در مسائل باعث می‌شود اعتراضات در کشور شکل بگیرد.

شکاف نسلی و تفاوت‌های

نسل جدید و نسل‌های گذشته

به چه میزان در شکل گیری

اعتراضات اخیر نقش داشته

است؟

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نسل جدید این است که این نسل هنگامی که متولد شده با پدیده اینترنت مواجه شده است. به همین دلیل دوران قبل از اینترنت برای

نسل جدید قابل درک نخواهد بود. به همان صورت که بشر امروز نمی‌توان دوران غارنشینی و قبل از اختراع چرخ را درک کند نسل جدید نیز نمی‌تواند دوران قبل از اینترنت را کشف کند. تاریخ بشر دوران‌هایی زیادی را به خود دیده است. فاصله این دوران‌ها نیز بسته به نیاز بشر متغیر بوده است. به عنوان مثال تغییر زندگی بشر در برخی مقاطع هزاران سال بوده در حالی که پس از مدتی این تغییرات در زمان کمتری رخ داده است. به همین دلیل انسان درک شهودی از دوران‌های گذشته ندارد و نتوانسته آنها را درک کند. این وضعیت درباره نسل جدید نیز وجود دارد. نسل جدید از زمانی که متولد شده با اینترنت همراه بوده و اینترنت یکی از پدیده‌های تعیین کننده زندگی آنها به‌شمار می‌رفته است. نکته دیگر اینکه نوع نگاه نسل جدید نسبت به جهان، هستی، سیاست، فرهنگ و زندگی متفاوت است. اینترنت باعث شده نسل جدید در وضعیت جهان وطنی قرار

دیاکو حسینی:

باید ن راه دیگری غیر از ادامه برجام ندارد

ندارد زیرا راه دیگری که جایگزین باشد مذاکرات شکست می‌خورد. این پژوهشگر ارشد مسائل استراتژیک افزود: به رغم لفاظی به نظر نمی‌رسد تغییر بنیادین رخ داده باشد لذا باید تصور بود این فشارها عمری دارد، سیری می‌شود و بعد از انتخابات کنگره باز منجر به شکست مذاکرات می‌شود. دیاکو حسینی در ارزیابی خود از اینکه آمریکایی‌ها اعلام کرده‌اند که برجام دیگر جزو اولویت‌های آنها نیست، گفت: نزدیک شدن به انتخابات کنگره و فشارهای داخلی آمریکا باعث شده که سیاست‌های بایدن در ظاهر کاملاً متفاوت شده و میل و رغبت کمتری نشان دهد. وی تصریح کرد: بخش بزرگی از این مساله به اوضاع جدید آمریکا برمی‌گردد اما بایدن راه حل دیگری غیر از مذاکره و ادامه برجام

بگیرد. در این فضا نیز همه مسائل به صورت شفاف و صریح گفته می‌شود. نسل‌های گذشته نیز در شرایط کنونی از اینترنت استفاده می‌کنند و در شبکه‌های اجتماعی فعالیت دارند. با این وجود تفاوت نسل جدید این است که با این ابزار متولد شده و در زادبوم مشترکی زیست می‌کنند. نسل جدید به دلایل مختلف ویژگی‌ها و مختصات فکری نسل‌های گذشته که به دوران قبل از اینترنت تعلق دارد را درک نمی‌کند. این وضعیت درباره نسل گذشته نیز وجود دارد و نسل‌های گذشته نیز از فهم و درک دغدغه‌های نسل جدید ناتوان شده است. به همین دلیل در شرایط کنونی در جامعه ما شکاف نسلی وجود دارد و این موضوع در اعتراضات اخیر نیز نقش داشته است. در دوران کرونا نیز به دلیل اینکه بیشتر ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی صورت می‌گرفت فاصله‌ها بیشتر شده است. ضمن اینکه تغییر نگاه نسل‌ها یک پدیده جهانی است و در شرایط کنونی نسل جدید در همه کشورهای جهان دارای دغدغه‌های متفاوتی شده است. در اغلب کشورهای جدید نحوه مواجهه با اینترنت و نسلی که با اینترنت متولد شده وجود دارد.

نحوه برخورد کشورهای مختلف با این پدیده به چه صورت بوده است؟

کشورها در برخورد با این پدیده به دو دسته تقسیم شده‌اند. برخی از کشورها تلاش کردند با پدیده اینترنت کنار بیایند و با نسل جدید نیز به تفاهم برسند و به آنها میدان بدهند تا دغدغه‌های خود را محقق کنند. گروه دوم کشورهای بودند که با پدیده اینترنت به عنوان یک تهدید برخورد کردند و مرتب تلاش کردند آن را کنترل و محدود کنند. این در حالی است که این گونه کشورها از این واقعیت غافل شده‌اند که هر گونه محدود کردن اینترنت نتیجه عکس می‌دهد و از مسیرهای دیگر راه‌های ارتباطی با جهان پیرامون باز می‌شود. به همین دلیل نباید با پدیده اینترنت برخورد سلبی کرد. در شرایط کنونی در گروه‌های مرجع کشور درباره نحوه برخورد با پدیده اینترنت و شبکه‌های اجتماعی یک اختلاف نظر وجود دارد. در شرایط کنونی ما نیز در مسیر کنسروی مانند چین حرکت می‌کنیم که از اساس وجود اینترنت را مضر می‌دانند

و تلاش می‌کنند آن را محدود کنند. محدود کردن اینترنت در شرایط کنونی ثمری ندارد و روزی اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به شکلی درخواهد آمد که کسی نتواند آنها را محدود کند. در چنین شرایطی گروه‌های مرجع نیز در کشور وجود دارد که معتقدند ما در ابتدا درباره ویدئو و ماهواره اشتباه عمل کردیم و به همین دلیل نباید درباره اینترنت نیز همان اشتباهات گذشته را تکرار کرد. متأسفانه برخی با طرح‌هایی مانند طرح صیانت به دنبال محدود کردن اینترنت و فضای مجازی هستند. این در حالی است که این رویکرد برخلاف قانون اساسی است. من معتقدم ما علاوه بر اینکه باید با نسل جدید گفت وگو کنیم باید در بین گروه‌های مرجع فکری و سیاسی نیز در جامعه گفت وگو به وجود بیاید. این گفت وگو نیز قبل از این که بین حاکمیت و معترضان شکل بگیرد باید در درون حاکمیت شکل بگیرد که مشخص کند قرار است کشور در چه مسیری حرکت کند.

گرفت باعث شد فضای عمومی داخل آمریکا کمی متفاوت شود و همه این مسائل همزمان با فشارهای مربوط به انتخابات میان دوره‌ای کنگره موجب افزایش لفاظی‌ها شد. این پژوهشگر مسائل ارشد استراتژیک درباره تبعات به تعویق افتادن مذاکرات نیز گفت: مذاکرات تا به امروز هم به اندازه کافی طولانی شده، از طرفی ایران هم برنامه‌های خود را دنبال می‌کند در صورتی که تحریم اعمال شود، به تعویق انداختن مذاکرات منجر به از دست رفتن منابع مالی خواهد شد و از سرگیری مساله برای طرفین زیان‌بار است. وی در پایان ابراز داشت: اگر برجام احیا شود بعید است در آینده شاهد تشدید تنش‌ها باشیم و امکان رفع اقتصادی در چارچوب تعیین شده برجام برای ایران وجود خواهد داشت.

فرارو

برجام در تقابل برای بقا

«بهترین» و «بدترین» تصویر از توافق هسته‌ای ایران

«احیای توافق هسته‌ای در دستور کار نیست.» این جمله رابرت مالی، نماینده آمریکا در امور ایران را شاید بتوان تصویری قطعی از حال و روز این روزهای پرونده «برجام» دانست. پس از شانزده ماه نشست بی‌نتیجه، جلسات مذاکره برای احیای برجام چند ماه قبل متوقف شد. ایران تمایل خود را برای بازگشت به میز مذاکره پس از اتخاذ مواضع «معقولانه» از سوی طرف آمریکایی اعلام کرده است. ایالات متحده نیز اعلام کرده که ایران باید «رویکرد واقع‌بینانه‌ای» را اتخاذ کند. با آغاز ماه اکتبر و همزمان با اوج گرفتن تجمعات اعتراضی در ایران، نه‌تنها برجام از بن‌بست خارج نشد؛ بلکه موج جدیدی از تحریم‌ها از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا علیه ایران به‌راه افتاد که سرنوشت برجام و تحریم‌های قبل را پیچیده‌تر از قبل کرد.

برجام از تیررس آمریکایی‌ها خارج شد؟

نماینده آمریکا در امور ایران اما مدعی است؛ ایالات متحده و جهان اکنون بر اعتراضات ایران و انتقال پهنادهای این کشور به روسیه متمرکز شده‌اند. «جان کری»، هماهنگ‌کننده ارتباطات راهبردی شورای امنیت ملی کاخ سفید نیز اذعان کرده که آمریکا به دنبال مذاکره درباره توافق هسته‌ای با ایران نیست. به نوشته وبگاه «ریانووستی»، کری طی نشست خبری در کاخ سفید توضیح داد: «ما هم‌اکنون به دنبال یک خواستار دور جدیدی از مذاکرات یا بحث‌های جدید در مورد برجام نیستیم. این موضوع هم‌اکنون در کانون توجه آمریکا قرار ندارد.» همزمان مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در مورد توافق هسته‌ای نیز می‌گوید: که به توافق بسیار نزدیک بودیم؛ اما اکنون انتظار پیشرفتی در توافق هسته‌ای ایران ندارم. آمریکایی‌ها در حالی از عدم تمایل برای ازسرگیری مذاکرات سخن می‌گویند که در برخی مقامات ایرانی از جمله وزیر خارجه و رئیس سازمان انرژی اتمی از ارسال پیام جدیدی از سوی مقامات آمریکایی به ایران برای ازسرگیری گفت‌وگوها خبر داده بودند. امیرعبداللهیان چند روز پیش عنوان کرد: طرف آمریکا برای در چند روز گذشته تلاش کرد با پیام‌های دیپلماتیک فرصت توافق را حفظ کند، البته به‌طور همزمان در برخی جاها هم به دنبال ایجاد آشوب و ترور در ایران بودند. وی این سیگنال را به آمریکایی‌ها داد که ما برای رسیدن به توافق خوب و پایدار آمادگی داریم و تلاش‌ها در این‌باره جریان دارد. از طرف آمریکایی خواهیم دست از تقابل رهاکاره بردارد.

«بدترین و بهترین تصویر از برجام در چنین فضایی بنابه گفته تحلیلگران و کارشناسان، بهترین چیزی که در مورد توافق هسته‌ای ایران می‌توان گفت این است که مذاکرات برای تمدید توافق به حالت تعلیق درآمده است. بدترین چیزی که درباره برجام می‌توان گفت آن است که برجام در تقابل برای بقااست، چه آنکه هنوز مسیری برای حل‌وفصل دو اختلاف قبلی بین ایران و آمریکا درباره اخذ تعهد و تضمین الزام‌آور از آمریکا برای لغو نکردن توافق از یک سو و تحقیقات پادمانی آژانس از سوی دیگر پدید آمده است. برخی دیگر از تحلیلگران نیز می‌گویند برخی عوامل مانند فشارهای رژیم صهیونیستی، اختلافات با کنگره و مشکلات داخلی در آمریکا دلیل بی‌میلی دولت بایدن برای بازگشت به برجام در ماه‌های گذشته بوده است. در تازه‌ترین تحول نیز «رافائل گروسی»، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی روز جمعه در اظهاراتی در خصوص تحقیقات پادمانی در ایران گفت: آن‌ها (ایرانیان) باید کارهایی که موظف به انجام‌دادن هستند را انجام دهند. آن‌ها تعهداتی دارند. این لطف محسوب نمی‌شود و (این تحقیقات) از روی فشار انجام نمی‌گیرد. اگر چیزی در آنجا وجود دارد که نباید در آنجا باشد، باید در خصوص آن توضیحاتی ارائه دهند. همچنین خبرنگار وال‌استریت ژورنال در توییتی نوشت که گروسی در میان صحبت‌های خود اشاره داشته که تغییری در تحقیقات پادمانی آژانس در ایران ایجاد و پیشرفتی حاصل نشده است. این در حالی است که به نظر می‌رسد با کمالاتی، سخنگوی سازمان انرژی اتمی ایران، آژانس نباید بر مبنای اسناد ساختگی رژیم صهیونیستی که با اهداف خاص سیاسی در اختیار آژانس قرار داده می‌شود، قضاوت و بر اساس آن‌ها اعلام‌نظر کند. این نوع قضاوت برخلاف اصل بی‌طرفی و حرفه‌ای‌گری است. از آنجا که آژانس تمام مواد هسته‌ای اظهار شده ایران را مورد حساسی قرار داده و هیچ اختلاف حسابداری مواد مطرح نیست؛ صرف مشاهده الودگی در چند مکان را نمی‌توان نشانه‌ای از وجود مواد هسته‌ای اظهار نشده تلقی کرد. این نوع نتیجه‌گیری برخلاف رویه و استانداردهای شناخته‌شده آژانس حتی با موارد مشابه در کشورهای مختلف است.

آینده نامشخص برجام

در حالی که به گفته برخی تحلیلگران، یکی از دلایل اعتراضات اخیر را باید در برخی ناراضیاتی‌های اقتصادی دید و حصول توافق هسته‌ای می‌تواند گروه‌های اقتصادی زیادی را در کشور باز کند، به‌نظر می‌رسد با مسکوت گذاشتن برجام از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا فعلاً چشم‌انداز روشنی برای این توافق نمی‌توان متصور شد. به‌نظر می‌رسد پس از ماه نوامبر، برجام با ایده‌ای بسیار نامشخص مواجه شده و شاید تلاش‌های صورت گرفته برای بقای آن نیز نتواند باعث احیاشدن شود.